

rapport over utgravning av steinalderlokalitet, lok.9, Langøy,
Fjell kommune, Hordaland i tidsrommet 5 - 13.mai 1980.

Bakgrunnen for undersøkelsen.

Lokaliteten ble funnet under registrering av traseen for fylkesveianlegget på øyene vest for Sotra. Traseen ble registrert i mai 1979 av Tore Bjørgo, Sigmund Alsaker og Asle Brun Olsen. Grunnen til at man bestemte at lokalitet 9 skulle utgraves, er at lokaliteten ligger i traseen. For øvrige opplysninger om registreringen se rapport ved Tore Bjørgo 15.5.1979.

Deltakere.

Leier for undersøkelsen var mag.art. Anne Merete Knudsen. Deltakere var stud.mag.art. Bjørg Gjeset, stud.mag.art. Anne Løken, student Ole Jacob Skagen, stud.mag.art. Arne Udland som deltok i egenskap av pollenanalytiker. Første og siste dag deltok førstekonservator Bjørn Myhre. Den 9.mai hadde vi dessuten besøk av Knut Krzywinski som tok ut botaniske prøver og forøvrig gav flere nyttige opplysninger om stedets vegetasjon, strandforhold osv. Dette skal omtales nærmere siden.

Terrengbeskrivelse.

Lokaliteten ligger på østsiden av Langøy like sør for Austre Langøyvåg. Den er avmerket på kartet som følger Tore Bjørgos rapport. Boplassen ligger på en terrasse i dag vel 12m.o.h. (målt 13,10 m til fixpunktet). Avstanden til sjøen er kort, men uveisomt. Mot Ø skråner fjellet bratt ned til vannet rett W for lokaliteten. Mot N skråner berget også bratt ned mot vannet, men her er det en lav bergknaus umiddelbart N for lokaliteten slik at man ikke kan se sjøen. Mot S stiger berget bratt opp i kanten av lokaliteten. Den enkleste adkomst til stedet i dag er fra vest. Her er det tråkket sti fra Austre Langøyvåg nesten frem til lokaliteten. Det siste stykket skråner berget svakt ned mot plassen.

Selve lokaliteten ligger på en flate omkranset av tildels nakent berg på alle sider unntatt i Ø hvor som nevnt fjellet skråner bratt ned til sjøen. På flaten vokser gress, ener, lyng og mose. Flere

steder stikker det opp større sten. Flaten skråner slakt nedover mot Ø. Stedet er i dag nokså fuktig, men ikke vått nok til at man kan kalle det myrlendt.

Fra lokaliteten er det utsikt mot SØ, Ø og NØ, dvs, man har utsikt til Sotra og til sundet mellom Sotra og Langøy. Fra den lille bergknausen umiddelbart N for lokaliteten har man dessuten utsikt over Austre Langøyvåg og nord- og vestover Langøy.

Graveredskap.

Det ble torvet av med spade og krafse. Dernest gikk vi over til å flategrave med graveskje.

Massen med unntak av den øverste torven ble såldet i vannsåld. De såldene vi brukte var små enmannsåld tilhørende Historisk Museum, Bergen. Maskevidden ble ikke målt da en antar at Historisk Museum bruker en standard maskevidde.

Målesystem.

Hellingen på flaten var tilnærmet Ø-V. Det var derfor ingen problemer forbundet med å legge målesystemet rett N-S, Ø-V som er det enkleste i sær med hensyn til retningsanvisningene ved fotografering og tegning.

Vi la en x-akse i retning S-N med økende verdier mot N og en y-akse i retning V-Ø med økende verdier mot Ø. Midtpunktet i systemet kalte vi IO_xIO_y .

Vi delte området inn i m^2 -ruter og gav hver av dem navn etter laveste x- og y-verdier som den enkelte rute lå innenfor.

Langs IO_x - og IO_y -linjen la vi 30 cm brede profilbenker. Disse er forskjøvet i forhold til hverandre slik at alle 4 tangerer punktet IO_xIO_y . Dette er gjort for at vi skulle kunne tegne profilene langs IO_x og IO_y uten avbrekk. (se plantegning og fotografier).

I dybden delte vi inn i naturlig stratigrafiske lag.

Som fix-punkt valgte vi en stor sten som raget ca. 70 cm over bakken i østenden av utgravningsområdet. Fixpunktet er merket av på plan-tegningen nivå I.

Gangen i arbeidet.

Gravningen i plan.

Etter at området var fotografert og de positive prøvestikk fra registreringer var lokalisert, fjernet vi lyng og ener på den del av flaten som vi antok ~~noen~~ begrenset det området som var nødvendig å undersøke. Så la vi ut målesystemet og begynte å grave i området mellom de positive prøvestikk.

De første rutene vi grov, var rutene 8x9y, 9x9y, 10x9y, 9x10y og 10x10y. Antallet m^2 ruter vi arbeidet i av gangen, hang sammen med antall deltakere, da deltakerne grov i forskjellige ruter. Funnfrekvensen i de ovenfornevnte ruter ville avgjøre hvordan vi skulle utvide gravningen i plan.

Dernest åpnet vi rute 8x10y da det i denne ruten var gjort funn i et prøvestikk.

Da det i de ovenfornevnte 6 ruter viste seg å være svært få funn, tok vi 4 prøvestikk Ø for det hittil åpnete feltet. Det nærmeste ble tatt vel 1m Ø for feltet. Det var ikke funn i noen av dem.

På grunn av funnfrekvensen valgte vi å utvide undersøkelsesområdet mot Ø i rute 9x11y, samt litt inn i rute 9x12y (resten av denne er dekket av en stor sten), 8x11y og 8x12y, mot S i rute 7x10y og mot N i rute 11x10y. Funnmengden i disse ruter avgjorde at vi ikke utvidet feltet videre. Etter at profilene var tegnet, ble samtlige profilbenker revet.

Etter hvert tok vi flere prøvestikk Ø, V og N for utgravningsområdet. Resultatet var negativt. Det siste vi gjorde, var å grave en sjakt vestover i forlengelse av utgravningsfeltet. Sjakten var 0,25m x 1,50m

stor. Den var praktisk talt funntom. Jeg tror derfor bestemt at vi har klart å avgrense lokalitetens utbredelse i planet, iallfall hvis man skal avgjøre en stenalderlokalitets størrelse på bakgrunn av dagens utbredelse av artefakter.

Gravningen i dybden.

I alle rutene fulgte vi samme fremgangsmåte ved gravningen. Vi startet av med spade og krafse. Det viste seg å være funn i torvlaget. Der hvor den funnførende del av torven begynte, gikk vi over til å flategrave med skje. Vi stoppet ikke for å dokumentere ved overgangen til det underliggende gruslag, men fortsatte umiddelbart, dog skilte vi funnene fra de to lag fra hverandre.

Da vi hadde gravd så dypt i gruslaget at det var funntomt, renses vi opp for dokumentasjon, tegning og fotografering (nivå I som er vårt avslutningsnivå). Det ble ikke gravd dypere i hele feltet. Et par steder tok vi stikk dypt ned under avslutningsnivået. Dette ble gjort for å se om det fantes noe underliggende kulturlag. Resultatet var negativt.

Til å begynne med la vi opp massen fra flere ruter i en haug. Mye av denne massen ble vannsåldet. Enkelte ruter såldet vi hver for seg. Dette gjorde vi for å finne ut hvor mye artefakter vi ikke fant ved selve gravningen. Det viste seg at tapsprosenten var svært lav. Kun opp til 6-7 avslag (gjennomsnittlig 3-4) ble funnet i et lags såldemasse fra en rute. Profilbenkene ble også til sist såldet med samme resultat.

Det ble tatt ut diverse botaniske prøver ved Knut Krzywinski og Arne Odland, blant annet ble det tatt ut en hel blokk fra den østre profilveggen i hele dens høyde. Prøvene oppbevares i dag på Botanisk Institutt, Universitetet i Bergen.

En kullprøve ble tatt ut. Denne er imidlertid usikker. (funn nr. 43).

Alle sten over ca. 15 cm, s lengde fikk ligge inntil de var helt fremgravd. Så ble de fjernet uten dokumentasjon. Unntatt er selvfølgelig stenene i avslutningsnivået.

Observasjoner.

Lagene.

Lag I = torvlag.

Torvlaget var opp til 25 cm tykt, men gjennomsnittlig var det 15 cm tykt. Laget var brunsort og svært fett, så fett at det var svært tungt å sålde. Øverst i laget var det en del mindre røtter, det var svært få større røtter noe som delvis kan skyldes at vi rev bort lyng og kratt før vi begynte å grave.

I torvlaget i hele feltet var det flere steder små lys grå leirflekker. I disse var det noen trekullbitet. Det var en del sten i laget, de fleste var små opp til 15 cm, men noen var større. Flere av de største stenene lå i det underliggende lag, men laget også opp i torvlaget, noen kunne sees på markoverflaten. Den aller største stenen var den som fixpunktet var på. Den gikk 90 cm inn i gravefeltet, men var atskillig lengre. Stenene lå tilfeldig spredt over hele feltet. Det kan ikke utpekes noen konsentrasjoner.

Fra 10 cm ned i torvlaget var laget funnførende. De fleste funn fantes dog fra 15 cm ned i laget, dvs. i undre delen av det. Det ble funnet utelukkende avslag og blokker av sten, mest flint men også litt kvarts/bergkrystall. Svært mange av avslagene var vannrullet.

Lag 2 = gruslag.

Gruslaget lå direkte under torvlaget. På overgangen mellom de to lag var det mye trekull.

Det var noen sandlommer i gruslaget. Hva dette var, er usikkert. Knut Krzywinski hadde aldri sett maken.

Også i gruslaget var det sten. De fleste av disse er inntegnet på planen. Heller ikke i gruslaget så stenene ut til å danne konstruksjoner.

Den overveiende funnmengden ble gjort øverst i gruslaget og ned til 35 cm u.o. Funnene var av samme slag som nevnt under lag I.

Gruslaget = auren. Det ble således ved gravningen ikke funnet noe kulturlag mellom torv og aur. Etter gravningens avslutning kunne vi såvidt skimte anelse av kulturlag i profilen i østenden av feltet. Kulturlaget var ca. 2 cm tykt.

Bleikjord.

Enkelte steder var det antydning til bleikjord (utvaskingslag) mellom torvlaget og gruslaget, men det kunne ikke sees sammenhengende, heller ikke i profilveggene. Dette er ikke unormalt på fuktige steder.

Datering.

Ingen av de funne gjenstander er daterbare innenfor mindre tidsavsnitt. Særpreget for lokaliteten er et praktisk talt alle avslagene var svært små, fra ca. 0,5 - 2 cm lange, og at de var vannrullet. Lokaliteten må derfor stamme fra tiden før en transgresjon, dette vil si i tidsrommet fra 7500 - 5500 før 1950.

Tolkning av lokalitetens funksjon.

Det er svært lite vi kan si om dette basert på funnene. Avslagene og råmateriale i form av blokker forteller at det har vært laget redskaper her. Lokaliteten ligger strandbundet, den er derfor en del av et miljø som må ha hatt fiske som viktig ressurs.

Lokaliteten er liten, og jeg vil derfor ikke kalle den en boplass. Oppholdssted tror jeg er et ord som dekker bedre. Stedet kan ikke ha vært brukt mange ganger, og det har vært få mennesker her av gangen.

Områdets vegetasjonshistorie.

Det følgende baserer seg på muntlige opplysninger gitt av Knut Krzywinski.

Da menneskene tok stedet i bruk, var det strand. Gruslaget = stranden. De slo seg altså ned på stranden. Menneskene har som nevnt vært her en eller flere ganger mellom 7500 og 5500 før 1950. Etter

at menneskene forlot stedet, lå stranden åpen svært lenge. Bl. a. var det altså en periode hvor vannet stod over lokaliteten. Denne perioden varte dog ikke så lenge.

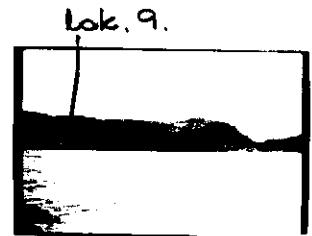
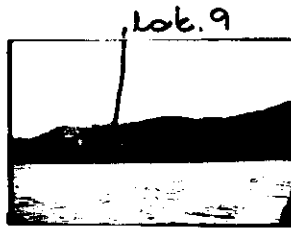
Det neste som skjer, er at vegetasjon begynner å vokse på plassen. Fra denne begynner og fremover vokste det furuskog på Langøy. Omkring 500 f. Kr. - 500 e. Kr. begynte menneskene å ta øya i bruk som beitemark for husdyr. Da svidde de av skogen. Trekullaget mellom torvlaget og gruslaget stammer dels fra dette. Dels kan det stamme fra stenalderperioden.

Torven har vært atskillig tykkere. enn den er i dag. Den er skåret ut til brensel. Dette ble gjort helt til omkring siste krig.

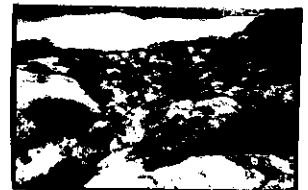
Dalen 15. januar 1981

Anne Merete Knudsen
Anne merete Knudsen

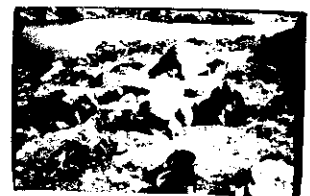
lok. 9., Langøy, Fjell k., Hordaland.
Rapport v/ Anne Merete Knudsen
15.1.1981.

lokaliteten sett fra sjøen.

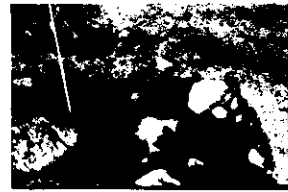
Lokaliteten før utgravningen
tok til. Soka i bakgrunnen på
bildet øverst til venstre og nederst
til høyre. Fra V (to bilder), fra SØ
og NV.

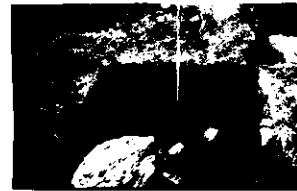
Arbeidsbilder fra utgravningen.
Fingraving.

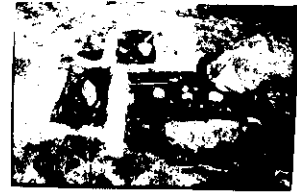
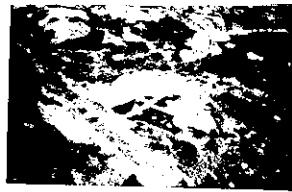
Sådding i Auster Langøyvåg.

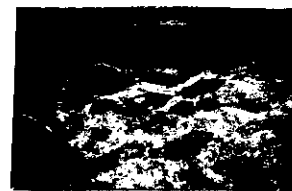
Profileren N-S, fra N mot S.
De to øverste bildene fra Ø.
De to nederste bildene fra V.

Ø-V profileren. Fra V mot Ø.
Venstre bilde fra S.
Høyre bilde fra N.

Oversikt over feltet, nivå 1.
Venstre bilde fra SØ.
Høyre bilde fra S.

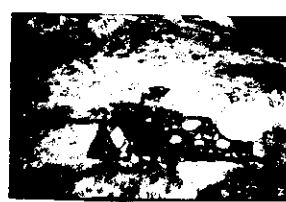
Oversikt over feltet.
Venstre bilde fra N.
Høyre bilde fra NV.

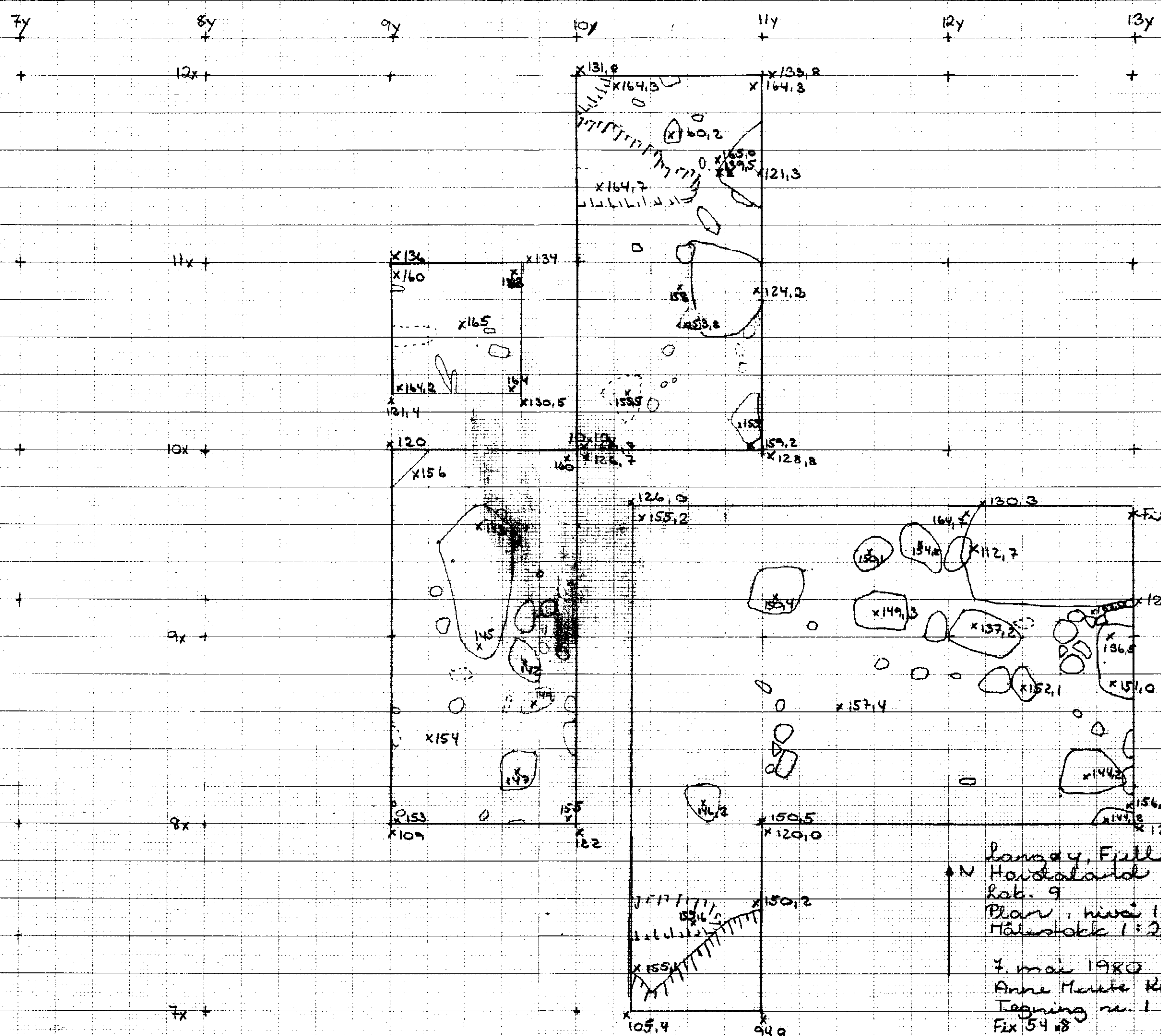
Oversikt over
gravningområdet.
Fra V.

Detaljer av feltet, nivå 1.
 De to øverste bildene er tatt
 fra V.
 Bildene i andre rekke er
 tatt fra S.
 De tre nederste bildene er tatt
 fra Ø.

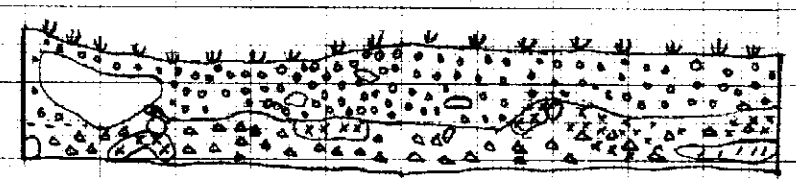
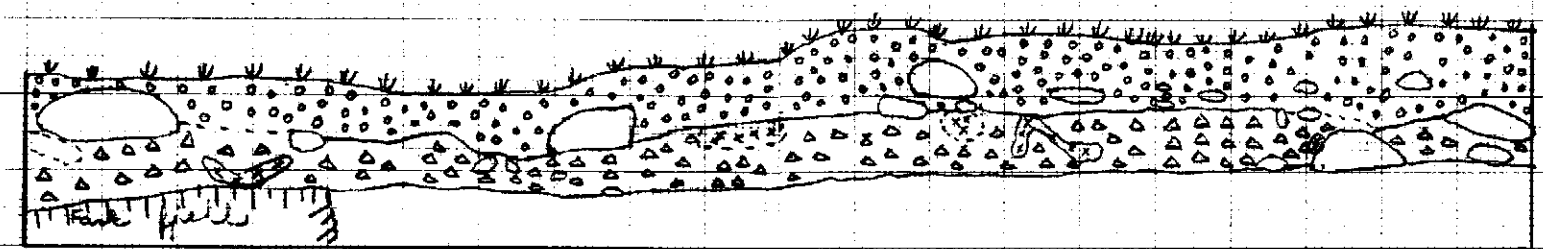
lok. 9 ferdig utgravd.
 Fra øverst til venstre: Fra S,
 V, N og SØ.

Langøy, Fjell k.
 Hordaland
 Lok. 9
 Plan, nivå 1
 Målestokk 1:20
 7. mai 1980
 Anne Merete Knudsen
 Tegning nr. 1
 Fix 54 08

Sign:
 [Symbol: grid of dots] - torvlag
 [Symbol: grid of triangles] - gulllag
 [Symbol: grid of crosses] - blåkvik
 [Symbol: grid of vertical lines] - lysgull

2x + 8x +
 300 + N 264 265 270 274 275
 Oppse Næste 264 265 270 274 275
 300 + V 275 270 269 275
 Oppse Næste 275 270 269 275

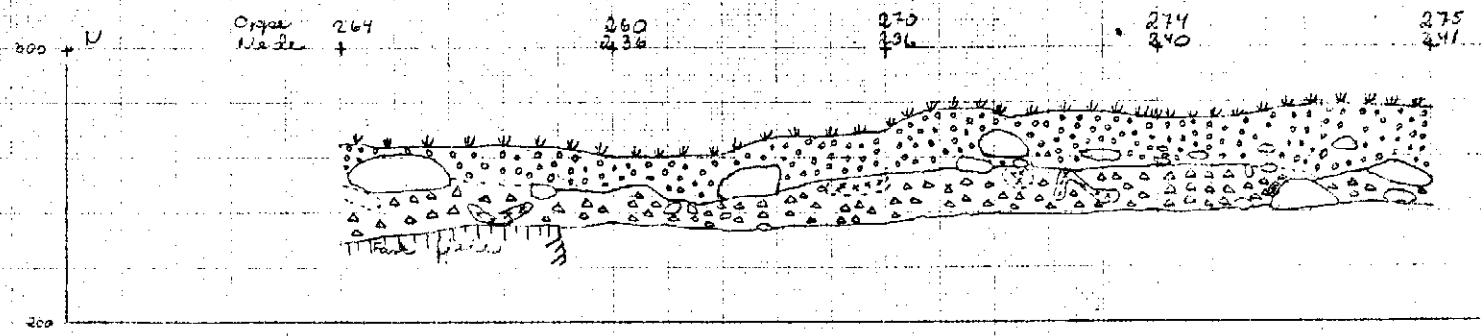
Rok. 9
 Langøy, Fjell k.
 Hordaland
 Profil N-S
 langs 10y-linjen
 Målestokk 1:20

Rok. 9
 Langøy, Fjell k.
 Hordaland
 Profil Ø-V
 langs 10x-linjen
 Målestokk 1:20

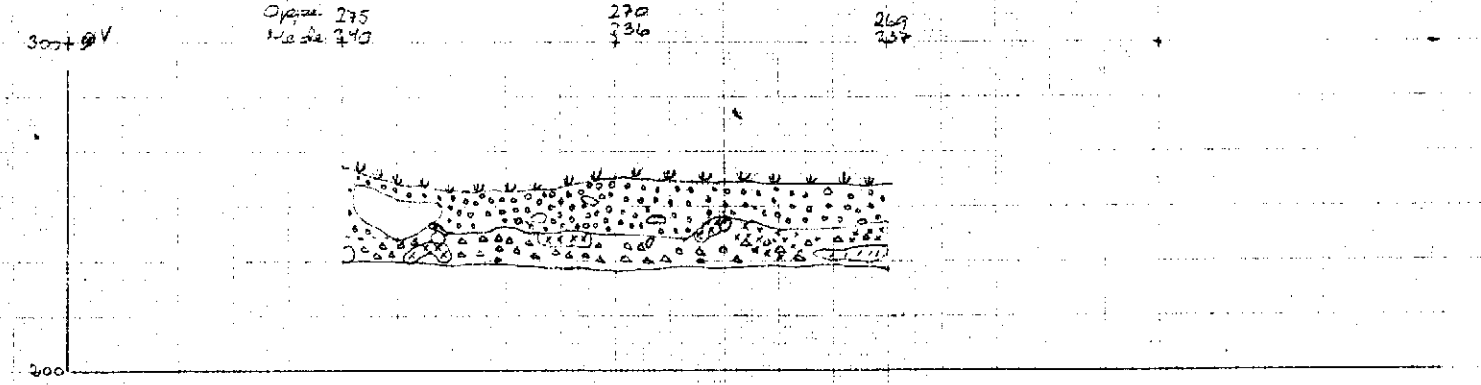
8 mai 1980
 Anne M. Knudsen
 Tegning nr. 2

NB: Skjolder i blått
 holdt igjen
 på grunn av...

1. 1/2" - 1/4" gravel
 2. 1/2" - 1/4" gravel
 3. 1/2" - 1/4" gravel
 4. 1/2" - 1/4" gravel

1. 1/2" - 1/4" gravel
 2. 1/2" - 1/4" gravel
 3. 1/2" - 1/4" gravel
 4. 1/2" - 1/4" gravel

1. 1/2" - 1/4" gravel
 2. 1/2" - 1/4" gravel
 3. 1/2" - 1/4" gravel
 4. 1/2" - 1/4" gravel

FUNNLISTE

1.

I flintavslag m/retusj langs begge langsider ca. 2 cm langt.

55 flintavslag 0,2 cm - 2 cm lange. Flere er vannrullet. Forskjellig type flint.

Rute 7 x 10y. Gruslag lag 2.

15 flintavslag 0,3 - 1 cm lange. Forskjellig type flint. Flere er vannrullet.

Rute 7 x 10y. Gruslag lag 2.

2.

7 flintavslag 0,5-1,5 cm lange. Flere er vannrullet. Forskjellig type flint.

Sjakt V for det utgravde området.

3.

4 kvartsavslag 0,3-1 cm lange. 29 flintavslag 0,3-1,5 cm lange. Flere avslag er vannrullet. Flinten av forskjellig type. Hvit kvarts samt bergkrystall.

Rute 9 x 11y - profilbenk.

Gruslag - lag 2. Funnet ved solding.

4.

7 avslag hvit kvarts. 0,5 cm - 1,5 cm lange. 8 avslag flint 0,5 mm - 1 cm lange. Flere er vannrullet.

Rute 7 x 10y - profilbenk. Torvlag - lag I.

Funnet ved solding.

5.

6 kvartsavslag 0,3 cm - 1,5 cm lange.

1 røkkvarts.

14 flintavslag 0,2 mm - 2 cm lange. Forskjellige flinttyper. Flere er vannrullet.

Rute 9 x 10y. Gruslag - lag 2. Profilbenk.

6.

2 flintavslag. 1-2 cm lange. 1 er vannrullet. Funnet på overflaten. Antagelig

spadd opp.

7.

13 kvartsavslag - forskjellige typer 0,4 cm - 1,5 cm lange. 59 flintavslag 0,2 cm - 1 cm lange. Forskjellige typer flint. Flere er vannrullet. Rute 7 x 10y - profilbenk.

Gruslang - lag 2.

Funnet i sold.

8.

2 kvartsavslag 1 cm lange. 109 flintavslag 0,3 cm - 3 cm lange. Flere typer flint.

Flere er vannrullet.

1 sten med fossil - 1 cm lang.

Rute 8 x 10y - profilbenk.

Gruslang - lag 2.

9.

5 kvartsavslag 0,3 - 2 cm lange.

11 flintavslag 0,2 - 3 cm lange.

1 avslag ukjent sten. Flere er vannrullet.

Rute 10 x 9y - profilbenk. Gruslang - lag II.

10.

3 kvartsittavslag hvorav 1 gr,nn kvartsitt.

0,5 - 4 cm lange.

27 flintavslag 0,2 - 5 cm lange. Diverse typer flint. Flere er vannrullet.

Rute 10 x 10y. Gruslang - lag II.

11.

2 flintavslag. 1 cm lange. Vannrullet.

Rute 9 x 10y. Torvlag - lag I.

12.

2 kvartsavslag 1 cm lange.

2 flintavslag 0,5 - 1 cm lange - vannrullet.

Rute 8 x 11y. Torvlag - lag I.

13.

2 kvartsavslag 1,5 cm lange.

1 flintavslag 0,5 cm langt.

Rute 10 x 9y - profilbenk. Torvlag - lag I.

14.

12 kvartsavslag 0,3 - 1 cm lange.

59 flintavslag 0,3 - 2,5 cm lange. Flere typer flint. Flere er vannrullet.

Rute 10 x 9y. Gruslag - lag II. Sold.

15.

11 flintavslag 0,2 - 0,8 cm lange. Flere typer flint. Flere er vannrullet. Rute

7 x 10y - profilbenk. Gruslag - lag II.

16.

2 kvartsavslag 1 - 1,5 cm lange.

14 flintavslag 0,2 - 5 cm lange. Flere typer flint. Flere er vannrullet.

Rute 11 x 10y. Gruslag - lag II.

17.

1 kvartsavslag 1,5 cm langt. Rute 7 x 10y - profilbenk. Torvlag - lag I.

18.

4 flintavslag 0,2 - 1 cm lange. Noen er vannrullet. Rute 10 x 9y. Gruslag - lag II.

19.

1 kvartsavslag 1 cm langt.

3 flintavslag 0,5-1,5 cm lange. Flere er vannrullet.

Rute 9 x 10y - profilbenk. Torvlag - lag I. Funnet i soldet.

20.

7 flintavslag 0,3 - 2 cm lange. Flere er vannrullet. Rute 8 x 9y. Gruslag - lag II.

21.

1 kvartsavslag - bergkrystall. 0,5 cm langt.
6 flintavslag 0,3 - 2,5 cm lange. Flere er vannrullet. Rute 8 x 12y. Torvlag - lag I.

22.

12 flintavslag 0,2 - 1,5 cm lange. Flere er vannrullet. Flere typer flint. Rute 9 x 9y. Gruslag - lag 2.

23.

1 flintavslag. 4 cm langt. Vannrullet. Rute 11 x 7y - prøvestikk. Gruslag - lag 2.

24.

16 flintavslag 0,3 - 2 cm lange. Flere er vannrullet. Rute 8 x 10y. Gruslag - lag 2.

25.

7 flintavslag 0,2 - 1 cm lange. Flere er vannrullet. Flere typer flint. Rute 9 x 11y - profilbenk. Gruslag - lag 2.

26.

1 kvartsavslag 0,5 cm langt. 7 flintavslag 0,2-1,5 cm lange. Flere er vannrullet. Rute 10 x 9y - profilbenk. Torvlag - lag I. Funnet i soldet.

27.

8 flintavslag 0,5 - 5 cm lange. Flere typer flint. Flere er vannrullet. Rute 9 x 10y. Gruslag - lag 2.

28.

2 kvartsavslag 0,5 - 2,5 cm lange. 11 flintavslag 0,3 - 2,5 cm lange. Flere er vannrullet. Rute 9 x 9y. Torvlag - lag 1.

29.

1 kvartsittavslag - grønn, 1 cm lang.

33 flintavslag 0,2 - 2,5 cm lange. Flere er vannrullet. Rute 8 x 11y. Gruslag - lag 2.

30.

11 flintavslag 0,2 - 1,5 cm lange. Flere er vanntullet. Rute 8 x 10y - profilbenk.

Torvlag - lag 1.

31.

13 flintavslag 0,2 - 2 cm lange. Flere er vannrullet.

Rute 9 x 12y. Gruslag - lag 2.

32.

2 kvartsavslag 0,3 - 1 cm lange.

3 flintavslag 0,2 - 0,6 cm lange.

Rute 9 x 10y - profilbenk. Torvlag - lag 1.

33.

6 kvartsavslag 0,3 - 1 cm lange.

17 flintavslag 0,4 - 1,8 cm lange. Flere typer flint. Flere er vannrullet.

Rute 9 x 12y. Gruslag - lag II.

34.

2 flintavslag 0,7 cm lange. 1 er tydelig vannrullet.

Rute 10 x 9y. Torvlag - lag I.

35.

15 kvarstavslag 0,3 - 1 cm lange.

148 flintavslag 0,2 - 1,5 cm lange. Flere typer flint. Flere er vannrullet.

Rute 8 x 12y. Gruslag - lag II.

Hele ruten er soldet. Det er ikke skilt mellom funnene.

36.

20 flintavslag 0,2 - 1,5 cm lange. Flere er vannrullet. Funnet i sold fra utgravd masse.

37.

4 flintavslag 0,5 - 1 cm lange. Noen vannrullet.

Rute 8 x 10y - torvlag - lag I.

38.

1 kvartsavslag 2 cm langt.

2 flintavslag 0,5 cm lange.

Rute 10 x 10y. Torvlag - lag I.

39.

12 kvartsavslag 0,2 - 3 cm lange.

9 flintavslag 0,3 - 1,5 cm lange. Flere er vannrullet. Rute 11 x 10y. Torvlag - lag I.

40.

18 kvarts/itt-avslag. Deriblandt r,kkvarts. 0,3 - 1,5 cm lange.

141 flintavslag 0,2 - 1 cm lange. Flere er vannrullet.

Rute 9 x 10y - profilbenk.

Gruslag - lag II - sold.

41.

11 flintavslag 0,2 - 1,5 cm lange. Flere er vannrullet.

Rute 8 x 11y. Gruslag - lag 2.

42.

4 kvartsavslag 0,2 - 1 cm lange.

29 flintavslag 0,2 - 1,5 cm lange. Flere er vannrullet. 1 mikroflekk.

Rute 8 x 12y. Gruslag - lag 2.

43.

Kullprøve 9 x 12y gruslag.